

PODATKOVNA PISMENOST

Lucija Mandić; Blaženka Jarak, Dragana Deljak, Ana Kvesić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru

Informacijske znanosti

88 000 Mostar Bosna i Hercegovina

lucija.mandic@ff.sum.ba; blazenka.jarak97@gmail.com; deljakdragana@gmail.com; ana.kvesic@ff.sum.ba

SAŽETAK

Podatkovna pismenost odnosi se na znanje i vještine koje omogućuju pristupanje, interpretiranje, kritičko obrađivanje, upravljanje, baratanje i etičko korištenje istraživačkih podataka. Podrazumijeva se da su današnje osobe pismene, ako znaju čitati i pisati na jednom stranom jeziku i na materinskom jeziku, ako se znaju služiti se osnovnim informatičkim i informacijskim sustavima i brojkama, te posjeduju sposobnost aktivne upotrebe simboličkih poruka. Sama pojava tehnologije je promijenila svijet, budući da sve veći broj podataka postaje dostupan pojedincu, tako da se i nameće potreba za njihovim pretraživanjem. U poslovnom svijetu bitna komponenta je podatkovna pismenost. Današnja podatkovna pismenost ima veliki značaj u poslovanju. Donošenje odluka na temelju podatkovne pismenosti puno je efikasnije i brže se dolazi do uspjeha. Prilikom izgradnje podatkovne pismenosti potrebno se pridržavati određenih značajki, jer podatkovna pismenost predstavlja sustavan proces koji slijedi korake koji su povezani jedni s drugim.

Ključne riječi: podatkovna pismenost, poslovni svijet, znanje, vještine

UVOD

Digitalizacija poslovnog svijeta promijenila je zahtjeve za vještinama na radnom mjestu. Podatkovna pismenost stoga postaje sve važnija vještina koju poslodavci traže od zaposlenih. Pismenost podataka omogućuje zaposlenicima da bolje koriste podatke i učinkovitije koriste alate za analizu. To je ujedno i polazna točka za poslovne analitičare u poduzeću, što je također postalo **obveznom kompetencijom na tržištu rada, kao i naravno, osnova za poslovanje u tvrtkama (1).** Podatkovna pismenost (eng. Data literacy) je koncept kojem se danas ne pridaje velika važnost, a koji se temelji se na pretpostavci da bez tzv. soft vještina korisnik nije u stanju sirovo podatke ili informacije pretvoriti u znanje i poslovnu odluku (2). Podatkovna pismenost se odnosi na znanje i vještine koje omogućuju pristupanje, interpretiranje, kritičko obrađivanje, upravljanje, baratanje i etičko korištenje istraživačkih podataka (3). U usporedbi s općom pismenosti, podatkovna pismenost se zapravo s malo više pažnje posvećuje programima pismenosti na različitim razinama obrazovanja, a za kojenebamo posebno definirane standarde. Podatkovna pismenost na više je načina međusobno povezana s informacijskom pismenosti, a ona je zapravo sposobnost pribavljanja, vrednovanja i korištenja podataka iz različitih izvora, te omogućuje sposobnosti autoritativnog znanjaj utvrđivanja kritičnosti. Podatkovna pismenost znanstvenih radnika, praćena istraživačkom pismenošću u cjelovitoj agendi informacijskog opismenjavanja, jest način suočavanja s informacijskom eksplozijom i varijabilnošću metapodataka, zatim način stjecanja znanja o istraživačkim podacima, odnosno procesima stvaranja, pristupa, trajne pohrane i korištenja, način osiguranja vještina upravljanja (istraživačkim) podacima i korištenja podatkovnih infrastrukturna način obrazovanja za otvorenost u kolaborativnom radu i javnoj domeni (4). Knjižnice su zapravo ključan sudionik u osiguranju podatkovnog opismenjavanja (5).

2. PODATKOVNA PISMENOST U POSLOVANJU

Da bi osoba poznavala ovu pismenost, mora imati digitalne kompetencije. Ako želimo posjedovati podatkovnu pismenost, moramo razumjeti funkciju digitalne tehnologije koja podupire samu komunikaciju. Digitalna kompetencija uključuje odgovornu i sigurnu digitalnu tehnologiju za učenje, sudjelovanje u društvu i na poslu, a obuhvaća informatičku i podatkovnu pismenost (6). Podatkovna pismenost podrazumijeva sposobnost da se iz podataka iščitaju smisljeni uvidi i spoznaje, te isti primjene za poslovne potrebe i korist tvrtke. Podatkovna pismenost znači da većina zaposlenika u tvrtki ima podatke na dohvat ruke. Postizanje odgovarajuće razine podatkovne pismenosti u tvrtki podrazumijeva da se kritički razmišlja o podacima, kako bi se moglo razumjeti kada nešto je, a kada nije korisno za tvrtku. Za podatkovnu pismenost posebno je važno njegovanje organizacijske kulture u kojoj se podatci vrednuju kao primarno sredstvo za donošenje odluka (7). Podatkovne vještine i podatkovna pismenost su jedni od najbitnijih pojmova u doba digitalne ekonomije. Tvrtke koje imaju podatkovnu kulturu i koje donose odluke temeljene na podacima su inovativnije i agilnije te imaju iznadprosječne profite (8). Ako želite izgraditi podatkovnu pismenost u vašoj organizaciji, ovdje su četiri osobine koje trebaju biti vrlo uspješne: široko rasprostranjen pristup podacima, vodstvo po primjeru, platforma za dijeljenje, kritičko razmišljanje (9,10). Podatkovna pismenost je važna i nastavnom i znanstvenom osoblju na visokoškolskim ustanovama. Poznavanje i vrednovanje znanstvenih informacija i istraživačkih podataka imaju pozitivne znanstvene, etičke, zdravstvene i ekonomske učinke (10-12).

ZAKLJUČAK

Podatkovna pismenost postaje sve važnija komponenta, kako u poslovanju, tako i općenito u društvu i trebala bi se sustavno razvijati i promicati, a posebno na određenim razinama i smjerovima obrazovanja, jer bi to pomoglo da se vide sposobnosti pojedinaca koje su u zadnje vrijeme postale neop-

hodan dio za učinkovito funkcioniranje i integraciju u društvo. Podatkovno opismenjavanje zajednice moglo bi poduprijeti volju da na sustavan i održiv način pohranjuju, dijele, opisuju, štite, interpretiraju i upravljaju istraživačkim podacima.

LITERATURA

1. Result.si [Internet]. Slovenija: Result.si; 13.09.2018. [cited 2021 May 16]. Podatkovna pismenost je vaša ključna kompetenca. Available from: <https://www.result.si/podatkovna-pismenost-je-vasa-kljucna-kompetenca/>
2. Be-terna.com [Internet].; Zagreb: Be-terna.com; 21.11.2019. [cited 2021 May 16].
3. Podatkovna pismenost - zaboravljamo li na nju dok tražimo spas u podacima?. Available from: <https://www.be-terna.com/hr/blog/podatkovna-pismenost>
4. Špiranec S. Podatkovna pismenost. [Internet]. Zagreb: Dani e-infrastrukture; 2017. [cited 2021 May 16].
5. Kos D, Špiranec S. Podatkovna pismenost: temeljni izazov otvorene znanosti u Hrvatskoj. [Internet]. Zagreb: Dani e-infrastrukture; 2017. [cited 2021 May 16].
6. Žuvić M, Brečko B, Krelja Kurelović E, Galošević N, Pintarić N. Priručnik za korištenje Okvira za digitalnu kompetenciju korisnika u školi: učitelja/nastavnika i stručnih suradnika, ravnatelja i administrativnog osoblja. [Internet]. Zagreb: Hrvatska akademska i istraživačka mreža – CARNET; 2016. [cited 2021 May 16]. Available from: https://www.e-skole.hr/wp-content/uploads/2016/12/PRIURUCNIK_digitalne_kompetencije-1.pdf
7. Europska komisija [Internet]. Bruxelles: Europska komisija; 17.1.2018. [cited 2021 May 16]. Available from: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:395443f6-fb6d-11e7-b8f5-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_2&format=PDF
8. Panthenon [Internet].; Zagreb: Panthenon; 18.01.2021. [cited 2021 May 16]. Zašto je digitalna pismenost važna za strateško upravljanje?. Available from: <https://www.datalab.hr/blog/zasto-je-digitalna-pismenost-va-za-stratesko-upravljanje/>
9. BIRD Academy-powered by Poslovna Inteligencija [Internet]. Zagreb: Poslovna inteligencija; 28.05.2019. [cited 2021 May 16]. <https://inteligencija.com/bird-academy-powered-by-poslovna-inteligencija-8910/>
10. Small-business-tracker.com [Internet].; 2021. [cited 2021 May 16]. Podatkovna pismenost: što znači i zašto je bitna za Vaše poslovanje?. Available from: <https://hrv.small-business-tracker.com/data-literacy-what-it-means-108866>
11. Mahmić-Kaknjo M, Šimić J, Krleža-Jerić K. Setting the impact (improve access to clinical trial data) observatory baseline. *Biochem Med.* 2018;28(1):7–15. 010201. <https://doi.org/10.11613/BM.2018.010201>
12. Krleža-Jerić, K., Gabelica M, Banzi R, Krnić-Martinić M, Pulido B, Mahmić-Kaknjo M, Reverie L, Šimić J, Utrobičić A, Hrgović I. IMPACT Observatory: tracking the evolution of clinical trial data sharing and research integrity. *Biochemia Medica.* 2016; 26: 308-17.
13. Planinić K, Mandić G, Šimić J. Informacijska anksioznost studenata Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Mostaru. *Zdravstveni glasnik.* 2020;6(2):31-41.